

Yenikapı Mitingi ve Kavramlarımızı Yeniden Yorumlamak

Bahadır Kurbanoglu

7 Ağustos Pazar günü Hilal TV'nin yorumcusu olarak Yenikapı'daki "Demokrasi ve Şehitler Mitingi"nde idik. Saat 14.45'te indiğimiz metrodan alana ulaşabilmek kırk beş dakikayı buldu. Saat 20.00 civarı alandan yorgun argın ayrılırken hala kitleler halinde insan seli alana akmaya çalışıyordu.

Gerçekten de tarihin ender gördüğü, muhteşem bir katılım söz konusuydu. Ulvi amaçlar uğruna kendi içinden şehitler veren, eski ezberlerinin yıkıldığını müjdeleyen, tankların ve namluların korkusunu üzerinden atmanın verdiği yepyeni bir coşkuyla hareketlendiği yüzlerinden okunan bir kitlesellik idi bu.

Bugüne dek bu halkı tanımladığını zanneden iki uç görüşün de -TV yorumcularının aksine- yıkıldığı günlerden geçtiğimizi düşünüyoruz. Bunlardan biri "halkı bin yıllık hikmetli bir yolculuğun nesnesi olarak görüp kutsallaştıran" anlayış (ifrat). Diğeri de "bu halktan hiçbir şey beklenmez" şeklindeki uç görüş (tefrit). Gerçek şu ki, halk bu iki görüşe de tarihe hakiki bir müdahalede bulunarak cevap verdi. Ne düşündüğünü, nasıl değiştiğini, neler yapabileceğini en sarıh, en mütevazı, en hakiki biçimiyle gösterdi. Hiç şüphesiz bu tutumun onlarca iç ve dış sebepleri var.

Basın tribünü de öyleydi. Kimi ararsanız oradaydı. TV kanalları konuk bulmakta da zorluk çekmiyordu, çünkü konuklar adeta imece usulü o kanaldan bu kanala dolaşıyorlardı.

Alanda ilk elde dikkatimizi çeken hususlardan biri, bayrakların hiç aşağı inmemesi oldu. Foto muhabirleri kıpkırmızı resimler almakta hiç zorlanmadılar, çünkü o resim adeta dondurulmuş gibi meydanda idi.

Bir diğer husus davetlilerdi. Protokol malum. Gayrı Müslim cemaatlerin liderleri birlik resmini tamamlama ve Batı'ya da bu minvalde mesaj verme amacı taşıyordu belli ki. Basın tribününde, hemen önümüzde "Türkiye Hahambaşılığı Vakfı" mensupları vardı. TRT News'in davetlisi ve verilmek istenen fotoğrafı tamamlamak üzere orada bulunuyorlardı.

Konuşmalarının içeriğini bir tarafa bırakırsak Meclis'teki partilerin liderleriyle verilen bu Türkiye fotoğrafı önemliydi. Türkiye'deki fay hatlarını ve seküler kesimlerin kendisinin soft power'ı (yumuşak gücü) olduğunu iyi bilen "ABD ve Batı bu numarayı yutmaz" diyebiliriz elbette ama en azından partilerin tabanlarının etkilenmesiyle ilgili olarak önemliydi. Geçmiş tecrübelerimiz ve iç sezgilerimiz bize "bugünler de gelip geçecek ve herkes yine fabrika ayarlarıyla yola devam edecek" diyebilir ama bu bizi bazı değerlendirmeler yapmaktan alıkoymamalı.

Siyasi ezberler yıkılırken biz de katkılarımızla orada olmalıyız

Bunların başında da bazı siyasi ezberler gelmekte. Unutmamak gerekir ki seküler yapıların şahinlerinin Batı destekli propagandaları da birer üretimdi. Ve bu üretimler

de son dönemlerde gerçekleştirilmişti. Mesela "her ne pahasına olursa olsun Erdoğan gitmeli" söyleminden "Erdoğan da bazı konularda haklı imiş" düşüncesine geçiş yapan kesimlerin yüzdesel dilimi, yakın çevremizin verdiği haberler ölçüt olmasa da, iyi bir alan araştırmasıyla ortaya konabilir. Kısaca Temerrüdcü olarak adlandırılan Mısır'daki Sisi ve darbe yanlısı kimi kesimlerin aldatıldıklarına dair ifadelerin Türkiye toplumu açısından da geçerli olduğu unutulmamalı. Bir musibet bin nasihattan evladır mantığıyla MHP tabanındaki 15 Temmuz öncesi evrilmeyi katmerleştiren gelişmelere gebe olmuştu darbe girişimi ve sonrası yaşananlar. CHP tabanında da yüzdesi bilinmemekle birlikte bazı ezberlerin törpülendiği düşünülebilir.

Zaten bu yüzden değil midir ki Batı basını daha ilk dakikalardan itibaren daha önce çizilmiş olan Şeytan Erdoğan imajına halel gelmemesi için "Diktatörlük"; "Erdoğan'ın azgın kitle"; "laiklik karşıtları laik kesimlere saldırıyor"; vb söylemlerle darbeyi gözlerden kaçırma ve Batı'daki kamuoyunu yeni duruma hazırlama yayınları yapmıştı. Daha doğrusu, eski pozisyonun bozulmaması için kendi putlarını yeme pahasına göz boyamacılığı sürdürmüştü. Bizde de benzer klişelerle ve özellikle Kemalist kesimleri hem darbe karşıtlığı meşruluğunda tutmak, hem de darbenin alaşağı edilmesinde ve sonrasında laik dünya görüşüne sahip insanların ne kadar önemli rol oynadıkları, laikliğin de bu minvalde bundan sonrasına ilişkin tutkal görevi görmede başat rolüne döndürülmesi talepleri bunu ortaya koymaktaydı. Nitekim Kılıçdaroğlu da konuşmasının önemli bir bölümünü "cumhuriyete ve laikliğe vefa çağırısı"na ayırmıştı.

Bir gecede hidayet falan beklemeyeceğimize göre mezkur kesimlerin bu söylemlerini çok da yadırgamamak lazım. Her ne olursa olsun pozisyonlarını ve ideolojilerini korumak istemeleri gayet doğal. Doğal olmayan bunu yaparken bu ülkenin tamamına zarar verecek mottolar üretip bunları toplumsal kesimlerin ayrışmalarının alameti farikası haline getirmek istemeleri idi. Bunu HDP zaten yapıyordu, CHP ve MHP'nin de bu alandaki duruşları ince çizgilerle ayrışmaktaydı. 17-25 Aralık'tan 7 Haziran hatta 1 Kasım seçimlerine giden süreç bunu bize göstermişti. MHP'nin başına FETÖ belasının sarılması o cephede ciddi gedikler açmakla birlikte tabandaki düşünüş biçimlerini de etkiledi. Demek ki yaşanan sosyo-politik süreçler ve travmalar kitlelerin değişim potansiyelini etkileyeci, kimi zaman geçici, kimi zaman kalıcı izler bırakabilmekte. Önemli olan yaşananların ardından süreci iyi yönetebilmek.

Mesela "Sözkonusu vatansa gerisi teferruattır" söylemi, geçmiş dönemler hatırlandığında nice zulümlere ve adaletsizliklere payanda kılınan, halkın zihnini ceberut devlet yandaşlığıyla kirleten bir milliyetçi/ulusalcı ezber iken; bugünlerde bir işgal girişimine karşı ortak bir ruhu yansıtan ve bu minvalde mottolaştırılmaya çalışılan bir kalıp olarak kullanılmakta. Zaten böyle değilse eğer Kılıçdaroğlu'ndan Bahçeli'ye kadar OHAL uygulamalarından adalet bekleyen, kurunun yanında yaşın da yanmaması için yapılan vurguların ardından "sözkonusu vatansa gerisi teferruattır" cümlesinin gelmesi tam bir paradoks olurdu.

Söz konusu kavramları ihya ve ıslah ise gerisi teferruattır!

Ama buna rağmen bu mottonun dikkat edilmesi gereken yönleri olduğu, kullanımının ciddi riskleri de beraberinde getirdiği izahtan varestedir. Ancak buna yönelik bir fıkıh, tıpkı Libya, Mısır ve Suriye örneklerinde olduğu gibi oluşturabilmek de elimizde. Tabii "kimin elinde?" sorusu hemen zihinlerde canlanmakta. Mesela Kılıçdaroğlu Yenikapı mitinginde bu kalıbı kullanırken, ani bir refleksle ellerini çırpıp alkışlayan TV 24 haber yorumcusu bir zat ya da "Bizi Ruslar kurtardı" sadedinde yayınlar yapan ama o kanal senin bu kanal benim misafir edilmek için yarışılan; sürekli "demokrasi şehitleri" kalıbını kullanmaktan rahatsız olmayan ya da kanalında hazırlattığı VTR'lerle sabah

akşam "ilk ben çağrı yaptım; ilk ben öne atıldım" yayınlarını bıkıp usanmadan döndüren bir medya ve entelijansiya ayağıyla mı? Abartılı kelimesinin bile hafif kaldığı tarzda (hatta Türkiye halkını ümmetten koparıp onun önüne geçirerek) vatan-millet edebiyatı yapan; darbe girişiminden birkaç hafta öncesine kadar İslamcılarını hain ilan edip darbe girişimleri henüz atlatılmamışken, -bir araya gelmeleri normal şartlarda çok mümkün olmayan- elitist kesimlerden sokak ağzıyla İslami çevrelere iftiralar atan "ehli sünnet bekçileri"nin meydanı uygun görüp arz-ı endam ettikleri bir vasatı kendileri için nimet bilenlerle bu mümkün mü?

Bunları geçersek kastettiğimiz şu: Suriye direnişinin ilk günlerinde atılan ve rejim başta olmak üzere dış müdahil unsurlara da cevap mahiyeti taşıyan "Birdir Birdir, Suriye halkı birdir" sloganını hatırlayalım. Ki bu sloganın atıldığı haftalar hatta aylarda Cuma namazlarına hayatlarında belki ilk kez giden genç kitlelerin bilahare ne türden bilinçlenme, değişim, dönüşüm süreçleri geçirdiklerini bir kenara not edelim. Buradaki amaç, bütün bir Suriye halkının (sünnisi nusayrisiyle) canının, malının, yaşam biçimlerinin/dinin ve nesillerinin tehlike altında olduğunu bilinç düzeyine çıkarmaktı. Libya ve Mısır'daki tecrübeler de bundan farklı değildi. Gannuşi'nin Tunus örneği üzerinden yapmaya çalıştığı şey de tam da bu.

"Gezi ruhu" denen öfkenin birikimine sebebiyet veren kara propagandalardan bugünlere erişmişsek eğer, bunun İslami-muhafazakar kesimler için değerlendirilmesi gereken bir fırsat olduğu görülebilmeli. Yani mezkur seküler kesimleri, bazı Temerrüdcü tayfalar safların bozulmaması için ayartmaya devam edecekler, bazıları da aldatılmışlıklarını çok kolay itiraf etmeyecekler; ancak özellikle partilerin halk tabanlarına yönelik verilecek mesajların rasyonelliği ve altının iyi doldurulması, propagandaların etkisini kırmada faydalı olabilir. Hatta bu fıkhetme biçiminin, sadece seküler kesimler için değil, bilinç çitasının yükseltilmesi, akdesinin daha berrak hale getirilmesi amaçlanan yeni nesil muhafazakar-müslüman gençlik açısından da faydaları olacaktır.

Buradaki mihenk taşı, elbette ki akidelerin ve yaşam biçimlerinin ortak bir havuzda eritilmesi falan değildir. Bu mümkün de değildir. Akşam yatıp sabah kalkıp üzerinde uçaklar uçu, tankların altında -kendisiyle özdeşleştirmese de- insanlar ezildi, diye düşünerek hiç kimse AK Parti'ye yakınlaşacak, İslami şiarlara sempati duyacak ya da Suriye meselesine sahil bir perspektiften bakacak falan değil. Hele ki ayartıcıların bu kadar çok olduğu bu memlekette bunun zorlukları ortada. Aynı değerlerle hayata bakmasak da, bir arada, aynı coğrafyada yaşıyor olmanın getirdiği ortak çıkarlar ve hatta ortak kadere vurgu yapmanın gerekliliğini kavratmaya çalışmak bunların başında gelmekte.

Bizler çok iyi biliyoruz ki, seküler toplumsal kesimler aslında İslam coğrafyalarına müdahalede Batılı güçlerin yumuşak gücünü oluşturmakta. Tıpkı Osmanlı dağılırken gayr-ı müslimleri bu minvalde görmeleri ve kullanmaya çalışmaları gibi. Onlar böyle görmeyebilirler, hatta tam tersine FETÖ örneği üzerinden aslında tam da "ılımlı İslam"ın bu görevi ifa ettiğinden dem vurabilirler. Bir tarafta Batılı ideolojilerin pragmatik bir izdüşümü olan ve toplumu bu minvalde dönüştüren ve bu ilgisini halen sürdüren Kemalizme Müslümanların bakışı; diğer tarafta önemli sayıda seküler bir kitlenin zihin dünyasında var olan "dindar kesimlere yönelik" bakış açıları... Bu çatışma belki de uzun süre devam edecek ve tarih farklı kırılmalar ve travmalarla bu coğrafyaların gerçekliğini halklara öğretecek. Bunun için daha zamana ihtiyaç olduğu bir vakıa. Ama bugünlere gelene dek yapılacak olan çalışmalar; ortak kadere yönelik kullanılan kavramların asgari müşterekler haline getirilmesi için ıslahî; oldukça önemli bir çabaya işaret etmektedir.

Elbette bu tutum "demokrasi şehitleri" vb. gibi kullanımları "onlar bize yanaşmıyorsa bari biz içselleştirelim" kıvamında olamaz. Hiç kimseden bu minvalde "olduğun durumu ya da akideyi değiştir" talebinde bulunacak değiliz. Bunu İslami görmek de mümkün değil. Ancak bu noktada bilinçli Müslümanların avantajlı konumda olduğu unutulmamalı. Kavramların geçmişten bugüne derin analizi, yaşamlştırılması/şahitliği vb. konularda zaten elimizde sadece kitaplar arasında kalmış değil, canlı bir literatür söz konusu. Bu elde var bir ve akidelerimize, hayatlarımıza nakşedilmiş durumda. Bunların önemi ve değeri anlatılmaya devam edilecek, bulandırılmasına izin verilmeyecek.

Burada söz konusu olan kavramlar, modernleşme süreçlerinde laik pozitivist ceberut devlet geleneğinin inşası sürecinde ve aynı zamanda onu ıslah ettiğini düşünürken muhafazakar kanaldan yumuşatıldığı düşünülerek içselleştirilen unsurlar. Tıpkı İslami kesimlerin yıllarca "vatan" dememek için ülke ya da coğrafya tabirini kullanmaları gibi. Tekil ulus toplum algısı oluşturmamak için "halklar" ya da "Türkiye halkı" tabirini özellikle tercih etmeleri gibi. Bu bir dereceye kadar dar kesimler açısından bir çözüm olarak yıllarca ifade edilegeldi. Ancak halihazırda modernleşme süreçlerinde "her ne pahasına, hangi dar kliklerin lehine ve kimlerin aleyhine olursa olsun tekil bir kimlik üretmenin önemi"ni işaret eden kavramların, -tıpkı toplumun değişim süreçlerinin vahyi bir akılla sosyolojik analizlerinde olduğu gibi- kullanım dönüşümünü de hesaba katarak, halihazırdaki kullanım da bizi tatmin etmese de, son yıllarda İslam dünyasında yaşanan tecrübeleri de izahla bu kavramların anlam dünyasını genişleterek yeni süzgeçlerden geçirebiliriz. (Coğrafya, dediğimizde bütün bir İslam coğrafyasını kastetmek ya da mesela PKK/PYD ile savaşın sadece Diyarbakır'da değil, Halep'ten vs. başladığına sürekli vurgu yapmak gibi) Simgeleri ya da kavramları donuklaştırmak, kastedildikleri kalıplarda dondurarak dogma muamelesine tabi tutmaktansa, anlam dünyasını gerçekliğin merkezine oturtturarak işe başlanabilir. Aslında bu türden gayretkeş süreçleri bize maalesef İslam dünyasında da görüldüğü üzere travmalar dayatmakta. Ya kolayına kaçıp, tıpkı siyasi parti sözcülerinde ya da medya mensuplarında görüldüğü üzere gerçekliğe mugayir, takiyyeyi içrek bir tarz güdülmekte ya da tüm çarpıklıkları ve irrasyonelliği ile direkt içselleştirilmekte.

Tıpkı tüm ayrılıklara rağmen bir arada yaşam projeleri arayışlarında olduğu gibi, tüm uçurumlara rağmen birarada yaşamaya mecbur olunduğuna dair bir sosyo-politik söylemin, adalet temelinde inşası önem arzetmekte. Ve bu konuda yepyeni kavramlar ihdas edip toplumun kabulüne sunmak gibi çetin bir işe girişmektense, halihazırda olumlu muhteviyatlara sahip, geçmiş kötücül kullanımlarından çark etme istidadı gösterilen bu kavramlar mecburi/metazorik ortak hassasiyetlerin, çıkarların, mecburiyetlerin ifadesi olarak içi doldurulabilir. Bunları ister bir antlaşmanın hukuki terimleri gibi görelim, isterse ortak asgari uzlaş alanlarının değerleri, o saatten sonra fark etmeyecektir; çünkü anlam dünyasında belli bir rotaya oturmuş olacaktır.

Sonuçta ülke/coğrafya ya da vatan tehdit altındaysa, bunun da anlamı mekasidü's-şerianın yaşandığı bölgenin korunması ise, bu zaten o toprak parçasında üzerinde yaşayan bütün insanları ilgilendiren bir konumu ifade etmektedir. Bizler mekasidü's-şeria ile açıklarız, başkaları İnsan hakları ya da başka inanç umdeleriyle. Gerçek şu ki zaten fitratta var olan ortak değerler, ortak korku, endişe ve buna karşı önlem alma davranış kodları tanımlardan daha fazla ehemmiyet arzeden bir konumdur.

Tabii bu bahsettiğimiz süreçler steril laboratuvar ortamlarda oluşacak değildir. İstişarelerle gündemleşir, makalelere, TV konuşmalarına, alanlara, mahalli çalışmalara konu edilir. Hayatın içinde bu türden değişimlerin bizzat kendi mahallemizde yaşanmışlığının örnekleri de çoktur. İnsan hakları kavramlarından liberal hukuk terimlerine, sistem içi mücadele araçları fıkından maslahata mebni

kullanım değişikliklerine kadar anlam farklılaşmasına uğratılan, daha doğrusu zihnimizde ve günlük kullanımlarımızda kolaylık sağlama savunusuna kadar pek çok açıklama biçimleri de –hayat realiteleri dayattığı için- geliştirilmiştir. Ve bu kavramların pek çoğu da kaynağı Batılı literatürde bulunan ve halen seküler anlamlarla içi doldurulmaktan vazgeçilmemiş kavramlardır.

Buraya kadar ki paylaşımımızda, konuya bir giriş yapmanın zorluğunun da farkında olarak, belki meramımız sanki halihazırda kullanılan kavramlara İslami kesimi ısındırma gibi algılanmış olabilir. Ama değil; tam tersi. Bizim kesimden zaten bu kavramları kullanmaya teşne olanlara, savrulmalarını karşıdan seyremektense bir fıkıh sunmak. Yandaş medya entelijansiyesine da bu sele kapılmamaları için bir açılım önerisinde bulunmak. Ve neyin ne derece karşılık bulacağından ziyade, bizim bu işe girişmemiz elzem mi gerekli mi önce ona karar vermek.

Tekrar hatırlatmak gerekirse “şahitlik/şehitlik” gibi vahyi kavramlarımızın sulandırılmasına izin vermekten değil, “vatan, bayrak, yerlilik, milli ruh, Türkiye’nin ruhu” gibi unsurlara akideleri (ve niyetleri) ıslah etme amacıyla sosyolojik izah getirme zorunluluğumuzdan bahsediyoruz. Bu yerleşik ve yaygın kullanımlara sadece “bizim literatürümüzde olmadığına” ilişkin basit bir geçiştirmeye cevap üretmek yeterli olacaksa sorun yok; lakin hem muhafazakar hem de seküler kesimlerin bilinç düzeylerine onların zaten kullanageldikleri kavramların şimdilerde nasıl anlaşılması gerektiğine ilişkin açılımlar sağlayabilirsek, bu çabanın karşılıksız kalmayacağını ve üzerimizde de bir sorumluluk olarak durduğunu düşünenlerdeniz.

İşe bu yazıdaki öneriler eleştirilerek başlanabilir mesela!

Haksöz Haber

08.08.2016